

Utfordringsbildet 2024 Kirkemøtet 2024

Den norske kirke er bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende

Kirkens budskap bærer

Det er kveld, første påskedag. Johannes forteller om at disiplene var redde og hadde stengt dørene.

«Da kom Jesus; han sto midt iblant dem og sa: «Fred være med dere!» Og da han hadde sagt det, viste han dem sine hender og sin side. Disiplene ble glade da de så Herren. Igjen sa Jesus til dem: «Fred være med dere! Som Far har sendt meg, sender jeg dere.» (Johannes 20,19b-21).

Ordene taler inn i vår verden og vår hverdag. Vi bekymrer oss for klima, krig og kriser som kommer stadig nærmere. Mange kjenner uro og utrygghet for seg selv og sine nærmeste. Bekymring og omsorg er knyttet sammen. Jesus sier like fullt: «Fred være med dere» og sender oss ut i tjeneste for verden.

Kirken har et budskap som bærer både i gode og onde dager.

Det kristne budskapet oppfordrer til handling og ikke til motløshet. Kirken skal være både en håpsbevegelse og en stemme for fellesskap, fred og rettferdighet midt i en verden som preges av flere kriser samtidig. Unge forteller at de mister håpet om at ting kan bli bedre. Det globale fellesskapet viser manglende evne og vilje til å stoppe klimaendringene. Kriger og mennesker på flukt preger også våre egne nærområder. Digitale nyvinninger og kunstig intelligens omtales ikke bare som nyttige hjelpemidler, men som en mulig trussel mot menneskeheten.

Det siste året har i enda sterkere grad befestet at vi lever i en krisetid. Terrorangrepet i Israel 7. oktober i fjor og den påfølgende krigen i Gaza har på nytt kastet Midt-Østen ut i konflikt med uoverskuelige konsekvenser. Også vi, som har levd i et fredelig hjørne av verden, står i en ny situasjon. Vi er vant til å planlegge og ha kontroll. Nå vet vi ikke lenger hva som ligger foran. Statsledere snakker om krig som en mulighet også i vår del av verden. Inn i denne situasjonen er kirken kalt til å være lys og salt.

Kirken i samfunnet

Som følge av endringene i samfunnet, har også Den norske kirke økt arbeidet innen sikkerhet og beredskap. Det er særlig arbeidet med planer for uønskede hendelser og etablering av kontakt med departement, forsvaret, direktorater og etater som det er naturlig for kirken å samarbeide med.

«Motvirker utenforskap»

Totalberedskapskommisjonen leverte i 2023 rapporten «Nå er det alvor – Rustet for en usikker fremtid» (NOU 2023:17). Beredskap kan ikke lenger bare være en sak for det offentlige. For å bygge en robust beredskap må det offentlige, næringsliv og sivilsamfunn samarbeide og samhandle. De anbefaler å arbeide mer med hvordan trossamfunn kan bidra i psykososial oppfølging.

Det er også behov for aktører i sivilsamfunnet som kan bidra til å bygge demokratisk motstandskraft og verne om menneskerettigheter og nestekjærlighet. Den norske kirke kan bidra på dette feltet og det er et aktivt samarbeid med diakoniorganisasjoner gjennom det nyopprettede Samarbeidsrådet for diakoni. Kirken er allerede en del av beredskapen ved ulykker og hendelser i lokalsamfunn. Ofte deltar en prest i det kommunale kriseteamet. Kirker åpnes, og folk samles når brå død inntreffer. Prester formidler dødsbudskap på vegne av politiet. Alt dette må vi fortsette med, og det er høyt verdsatt av våre samarbeidspartnere.

Skal de samlede ressursene brukes best, må kirkens ressurser inkluderes i planlegging og øvelser. Vi har nå et tett samarbeid med folkekirkene i Finland og Sverige for å lære av og støtte hverandre.

«Fremmer verdier»

God beredskap handler også om å forkynne trøst og håp med både hender og ord. Vi ser flere diakonale utfordringer i samfunnet enn noen gang. Kirken formidler budskapet som bærer midt i krise og uro, tilbyr åpne rom for ro, trygghet og håp og har en plass i arbeidet for et bedre og tryggere samfunn. Vi inviterer til fellesskap, en hånd å holde i eller en å snakke med.

En mer utrygg verden utfordrer alle ansatte og frivillige i kirken. Vi må forberede oss på å kunne håndtere det uforutsigbare og møte situasjoner vi ikke kjenner. Vårt sterkeste våpen er sprengkraften i det kristne budskapet og våge å være tydelig til stede med det. Oppdraget vårt er å være en frimodig kirke, midt i verden.

«Bygger et godt samfunn for alle»

I medlemsundersøkelsen som ble gjennomført høsten 2023, sier 95% av medlemmene at de synes kirken er samfunnsnyttig. 82% er glad for at kirken er der for dem som trenger den, og 75 % mener at Den norske kirke er en viktig møteplass ved kriser og ulykker. Over halvparten av alle medlemmer sier at kirkebygget har stor betydning for dem, og flere enn sju av 10 mener det er viktig at kommunen vedlikeholder kirkebyggene. Kirkebyggene signaliserer tilhørighet og identitet og de er en viktig bro mellom Gud og mennesker.

Å opprettholde kirkens infrastruktur med en folkekirke som er til stede med bygninger og kvalifisert personell over hele landet, er viktigere enn noen gang. Kirken trenger en forutsigbar finansiering for å kunne opprettholde det samme tilbudet som i dag.

Flere partier melder ønske om betydelige kutt i finansieringen av trossamfunn. Allerede nå ser vi hvordan økte pensjonskostnader truer den stabile driften av folkekirken.

Grunnloven skal sikre den landsdekkende folkekirken og en likebehandling av andre tros- og livssynssamfunn. Uroen rundt finansiering knytter seg bl.a. til at andre tros- og livssynssamfunn får økte bevilgninger pr. medlem når medlemstallet i Den norske kirke går ned. Det kan også diskuteres om dagens grensesnitt mellom kommunal og statlig bevilgning er funksjonell når vi skal legge til rette for gode arbeidsvilkår for alle ansatte og sikre digitale fellesløsninger med mer. Staten er villig til å gå rettens vei for å nekte trossamfunn støtte dersom de ikke støtter opp om fellesverdier i samfunnet. Dette rammer ikke Den norske kirke, men bidrar til å sette den statlige finansieringen i spill. Med en mer labil finansieringsordning, trues folkekirkens landsdekkende tilstedeværelse i en tid der det er viktig med institusjoner som skaper tilhørighet og tilknytning og som holder fram de kristne felleskapsverdiene som bærer vårt samfunn.

«Utforsker nye måter å være kirke på»

Kirken plikter på sin side å få mest mulig ut av midlene den har til rådighet. Vi må tenke strategisk og langsiktig, vi må våge å tenke nytt og spørre oss selv om dagens ressursfordeling er riktig. Økt mobilitet, innvandring og sekularisering gir helt nye rammer for å være en misjonerende folkekirke. Kirkens egen evne og vilje til endring er også en viktig faktor. Vi trenger fornyelse for å møte nye behov hos både medlemmer og innbyggere. En ny plan for undervisning og læring gir nye rammer for et helhetlig undervisningsoppdrag der både barn, unge og voksne er målgrupper. Kristendomskunnskap er en viktig forutsetning for en fortsatt folkekirke. Derfor må vi tenke nytt rundt undervisning og læring slik at vi når bredest mulig ut blant medlemmer og interesserte.

SSB-tall for 2023 viser at kirken når lengst når godt lokalt arbeid og nasjonale kampanjer spiller på lag. Dette innebærer en «standardisering» som kan være helt nødvendig for å lykkes. Mange menigheter blir for små til å nå bredt ut med informasjon. Vi tror ofte at «alle» vet at kirken er åpen for både dåp og velser hele året. Likevel sier folk som kommer til drop

in dåp- og vigsel, at de gjennom annonser forsto at dette var mulig for dem. Samhandling innebærer at det lokale selvstyret til å velge dag og tid blir mindre, men effekten totalt sett blir mye bedre. Når vi klarer å bryte lydturen i media og komme fram med de gode fortellingene, gir det positiv oppmerksomhet rundt kirkens tilbud. Derfor er kirken er på sitt aller beste når vi samhandler om gode løsninger. Samarbeidet om Kirkens Nødhjelps fasteaksjon og menighetenes misjonsavtaler er gode eksempler på samhandling mellom kirke og organisasjoner som gjør at vi spiller hverandre gode.

Den geografisk inndelte kirken har tjent oss godt. Nå tyder mye på at dette fungerer bedre i bygde-Norge enn i byene. Kirken mister flest medlemmer i byene. Da må vi spørre om vi fortsatt skal bruke mest penger der det bor færrest? Eller om den geografisk inndelte kirken er den eneste mulige i byer der det også er andre muligheter?

Kirken må ta de synkende tallene på alvor. Synkende medlemstall skyldes hovedsakelig at færre spedbarn døpes og få innvandrere blir medlem i Den norske kirke. Samtidig blir kirkens medlemsmasse stadig eldre, i større grad enn i befolkningen ellers, og vi mister stadig flere medlemmer under 40.

Dersom Helge Brunborgs fremskrivning av Den norske kirkes medlemstall fra 2019 slår til, vil antall medlemmer i løpet av de neste 15 årene synke fra 3,7 millioner i 2018 til 3,3 millioner i 2039. Teologisk sett er det ingenting i veien for at vi fortsatt kan være folkekirke. Men det reiser spørsmål om staten fortsatt vil behandle oss som det og opprettholde en folkekirkefinansiering. Dette er vanskelige og viktige strategiske utfordringer som må adresseres.

Kirken som organisasjon

Kirkemøtet i 2023 ga ny retning til arbeidet med organisasjonsutvikling i kirken. Det skal fortsatt være en nasjonal arbeidsgiver for prester og ansatte i kirkeråd og bispedømmeråd og lokale arbeidsgivere for alle andre ansatte lokalt. Det videre arbeidet med organisasjonsutvikling handler om å skape en felles kultur, utnytte våre samlede ressurser best mulig og legge til rette for best mulig ledelse og arbeidsmiljø for alle ansatte.

«Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke»

Den norske kirke er ett trossamfunn, delt opp i 350 organisasjonsmessige enheter. Dette er de ytre rammene og målet er at vi skal ha et overordnet sammen-perspektiv: Tenke og planlegge sammen, se alle stillinger lokalt sammen og ikke minst samles rundt et felles oppdrag som skal løses. For å få til dette er en god samhandlingskultur vel så viktig som selve strukturen. I offentligheten er det etterlatte inntrykket av kirken ofte at den spriker i mange retninger og at vi er uenige om mye. Da skygger vi for det oppdraget vi er satt til å forvalte. Vi har behov for en god uenighetskultur som gjør det mulig å ha dialog og debatt i interne kanaler i stedet for riksmidia. Utad har vi mye å tjene på å stå sammen om oppdraget hvis nye mennesker skal finne veien til tro og fellesskap. For å få til dette, gjenstår et arbeid med å skape de interne kanalene for diskusjon.

Vi har også behov for verktøy for mer samstyring og ledelse, økt samhandling og samarbeid på tvers av geografi, strukturer og ulike profesjoner. Dette kan blant annet være ulike fellesløsninger innenfor digitalisering, HR og lønn og regnskap. Digitalisering handler ikke først og fremst om mer teknologi, men om å kunne nå ut til flere. Fellesløsninger kan også bidra til at Den norske kirke fremstår gjenkjennelig over hele landet for både medlemmer, ansatte, valgte og frivillige.

Hele dette arbeidet har hatt et stort løft de senere årene. Det har vært satset mer på økt samarbeid i hele organisasjonen, der involvering, forankring og felles forpliktelser har stått i fokus. Flere felles ordninger, samarbeidsmodeller og avtaler har sikret godt samspill. Et godt eksempel er samstyringsmodellen som ble opprettet for å ivareta samordning, forankring og strategi for digitaliseringsarbeidet. Modellen bygger på et felles og forpliktende samarbeid mellom fellesråd, Kirkerådet og KA, og den gode erfaringen med denne arbeidsformen ønskes nå overført til flere områder.

Kirken oppfattes av folk flest mer som en samfunnsinstitusjon, enn en organisasjon. Organisasjon og organisering må likevel fungere for at institusjonen skal holde seg levende og aktiv. Alle organisasjoner som slutter å endre seg, stivner. Derfor må vi forandre for å bevare, og for å kunne møte folks behov og leve opp til folkekirkens visjon om mer himmel på jord.

«Skaper en mangfoldig, rekrutterende og inkluderende folkekirke»

God organisasjonsutvikling skjer ikke uten den enkelte medarbeider.

Medarbeiderundersøkelser viser at kirken er velsignet med svært engasjerte ansatte, faktisk enda mer enn andre virksomheter. 95 prosent opplever arbeidet som meningsfullt og flertallet sier de får brukt sin kompetanse og kunnskap. Kirkens ansatte er også tydelige på at de gjerne yter en ekstra innsats når det trengs.

Dette er godt nytt for kirkens ledere, og et viktig verktøy for å beholde og rekruttere. En organisasjon i utvikling er helt avhengig av dyktige ledere. Den norske kirke skal forvente å ha ledere og medarbeidere på alle nivå som ønsker å utvikle seg og som får mulighet til det. Den enkelte ansatte, uavhengig av arbeidsgiver, skal også kunne forvente tilbud om ulike kurs og etterutdanningsløp, tilpasset ulike yrkesgruppers behov. Først med dette på plass har kirken attraktive arbeidsgivere med kompetanse til å levere godt på samfunnets og folks forventninger.

Godt arbeidsgiveri styrker også rekrutteringen. Skal rekrutteringen til kirkelig tjeneste styrkes, må vi tenke mer på hvem som skal jobbe i kirken om ti år enn hvem som skal preke og spille førstkommande søndag. Dette må bli en dugnad for hele kirken dersom vi skal lykkes. Nye medarbeidere vokser opp i menigheter over hele landet og den viktigste rekrutteringen skjer der.

Kirken skal delta i inkluderingsdugnaden på mange områder. Det handler om å åpne våre arbeidsplasser for mennesker med funksjonsnedsettelse. Og det handler om å gi plass til mennesker med ulik bakgrunn og kompetanse. Kanskje kan det å ansette flere med en annen kulturell og språklig bakgrunn bidra positivt til evangelisering og menighetsbygging i Den norske kirke.

I løpet av 2023 leveres to utredninger om organiseringen av samisk og kvensk kirkeliv i Den norske kirke. Et velfungerende demokrati kan måles på hvordan minoriteter ivaretas. Her er det nye mulighetsrom å gå inn i.

Kirke for den enkelte

Kirken har i to tusen år vært til stede der livet leves, som det viktigste samlingspunktet for folk i glede og sorg. En stor kulturarv er forvaltet gjennom generasjoner. Den norske kirke skal ta vare på denne kulturarven. Det er en enorm oppgave, som både handler om å ta vare på kirkebyggene for generasjonene som kommer, og om folkekirkens fremtid.

Arbeidet med kirkebevaring skal skje gjennom et program som eies sammen med Riksantikvaren og KA. Å sikre kulturarven handler om identitet og tilhørighet, og sørge for at kirker i hele landet fortsatt skal være levende bygg som brukes av dem som bor der, samtidig som de skal formidle sin rike historie, kunst og kulturuttrykk.

«Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser»

Kirken, både som bygg og som trossamfunn, skal være åpen og inkluderende for alle, uavhengig av kjønn, legning, etnisitet eller funksjonsnivå. Den norske kirke har arbeidet stadig systematisk med likestilling, inkludering og mangfold, blant annet ved å øke egen kunnskap gjennom undersøkelser, arrangere fagdager og samlinger og utvikle kurs og annet

materiell for å øke kunnskap og kompetanse blant ansatte, valgte og frivillige. Kirken har fortsatt enn jobb å gjøre på dette feltet.

I fjor leverte Sannhets- og forsoningskommisjonen sin rapport om fornorskningsspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Den peker også på kirkens rolle i urett som er begått mot disse gruppene. Hvis vi skal være en troverdig folkekirke, må vi erkjenne urett og skape møteplasser for forsoning.

Kirken er mer for flere

De siste årene har kirkens tall hovedsakelig pekt nedover. Tallene for babysang og ulike former for familiesamlinger inkludert middag, viser økende oppslutning. I fjor ble det også registrert 30.000 sjelesorgsamtaler i tillegg til alle de som gjennomføres av prester og diakoner i institusjoner. Selv om det er forholdsvis stabil oppslutning om de kirkelige handlingene, har antall gudstjenestedeltakere, særlig på søndager gått mye tilbake. Gudstjenesten er menighetens felles samlingssted og et pulsslag i alle menigheter. Vi må utforske hva som bidrar til å trekke tallene ned og hva som skal til for å få økt deltakelse. Medlemsundersøkelsen i 2023 viser at fire av 10 av kirkens medlemmer ikke har god kjennskap til kirkens tilbud og det er også nedgang i tallet på medlemmer som er positive til kirken, i forhold til forrige undersøkelse i 2021.

Fallende tall kan møtes med resignasjon og stille aksept. Det er lett å peke på relevante årsaker, som sekularisering og privatisering av tro og et mer multikulturelt samfunn. Det er positivt at flere enn åtte av ti av de spurte i medlemsundersøkelsen er enige i påstanden om at «Jeg er glad kirken er der når folk trenger den». Kirken skal være et sted for håp og trøst. Og kirken ønsker alltid å nå enda lengre ut med et livgivende budskap om frelse.

En kirke uten oppslutning er ingen folkekirke. Derfor er det viktig å holde fast på vårt felles oppdrag som gir liv til engasjement og glød for å få stadig flere med.

Mer himmel på jord

Vi vet ikke hva som ligger foran. Verken kirken, samfunnet eller enkeltmennesket vet hva som venter. Vi må mer enn noen gang leve med det uforutsigbare. Midt i dette sender Jesus sine medarbeidere ut i tjeneste for verden, i tillit til at kirkens budskap bærer. Det er et enkelt, men likevel så vanskelig budskap: Budskapet om fred.

Frykt kan gjøre at vi trekker oss tilbake og stenger dørene. I stedet sendes vi ut fra våre lukkede rom og kontorer. Ut for å møte mennesker og skaperverket. Ut for å dele tro og tjene andre. Budskapet kirken forvalter er svimlende stort og oppdraget mye større enn hver av oss kan makte.

Da kan vi stole på at ingen bærer alene. Kirken er et fellesskap på tvers av alle skillelinjer. Vi samles om ordet, om brødet og vinen, og hver gang avsluttes det med ordene: «Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred». Det er en velsignelse til hver av oss og til verden.